

The Journal of International Civilization Studies
Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi
Volume III/ Issue I
ISSN: 2548-0146, Nevşehir/ TURKEY
DOI: <doi>10.26899/inciss.140</doi>

AN OVERVIEW OF TURAN YAZGAN'S THOUGHT WORLD IN THE CONTEXT OF TURKISH UNITY and TURKISH NATIONALITY¹

Dr. Öğr. Üyesi Aykut ACAR

Dumlupınar Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü

aykut.acar@dpu.edu.tr

M. Enes ZORLU

Dumlupınar Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ABD Yüksek Lisans Öğrencisi

m.enezorlu9@gmail.com

Abstract

Turan Yazgan, who developed his thoughts in Turkish Islamic line and statist tradition, is a Turkish nationalist who has devoted his life to the thinking of the Turkish World and the Turkish Unity. Yazgan's ideological struggle is mainly concentrated around the issues of restructuring and restoring the Turkish Islamic world, which is dominated by the Western civilization and suffering depression, with the statist and national approaches and the strong formation of the Turkish unity. He adopted İsmail Bey Gaspıralı's idea which was shaped by his motto **unity in language, idea and work**. He approached the facts from a realistic point of view and gave priority to economic and cultural unity. Educational activities spread over different regions of Turkish World and common language issue is an important means about improving his Turkish Unity idea.

This study aims to understand Turan Yazgan's value and place for the Turkish World and Turkish nationalism by looking at his thought world in general.

Key words: *Turkish World, Turan Yazgan, Turkish Nationality, The Idea of Turkish Unity*

TÜRK BİRLİĞİ VE TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ EKSENİNDE TURAN YAZGAN'IN DÜŞÜNCE DÜNYASINA GENEL BİR BAKIŞ

Özet

Düşüncelerini Türk İslâm çizgisi ve devletçi gelenek içinde yeşerten Prof. Dr. Turan Yazgan, hayatını Türk Dünyası ve Türk Birliği düşüncesine adanmış bir

¹ Bu makale, 26-28 Ekim 2017 tarihleri arasında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi'nde düzenlenen II. Türk İslam Siyasi Düşüncesi Kongresi'nde yazarlar tarafından sunulmuş olan "Türk Dünyasına Adanmış Bir Ömür: Turan Yazgan" başlıklı bildirinin (yayınlanmamış) gözden geçirilmiş ve yeniden düzenlenmiş halidir.

Türk milliyetçisidir. İsmail Bey Gaspıralı'nın, **dilde, fikirde, işte birlik** ifadesini kendisine ilke edinen Yazgan'ın fikri mücadelesi esasen Batı medeniyetinin tahakkümü ve kısılcacında bunalımlar yaşayan Türk İslâm dünyasının devletçi ve milli yaklaşımlarla yeniden derlenip toparlanması ve Türk Birliğinin güçlü bir şekilde oluşturulması konuları etrafında yoğunlaşmıştır. Turan Hoca, olaylara gerçekçi bir açıdan bakmış ve önceliğin iktisadi ve kültürel birlik olduğunu belirtmiştir. Türk Dünyası'nın değişik bölgelerine yayılmış eğitim faaliyetleri ve ortak dil konusu ise, Hoca'nın Türk birliği idealini/düşüncesini oluşturma konusunda önemli bir vasıta olmuştur.

Bu çalışma Turan Yazgan Hoca'nın düşünce dünyasına genel hatlarıyla bakmak suretiyle onun Türk Dünyası ve Türk milliyetçiliği için değerini ve yerini anlayabilmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kavramlar: *Türk Dünyası, Turan Yazgan, Türk Milliyetçiliği, Türk Birliği Düşüncesi*

GİRİŞ

Türk dünyasına verdiği hizmetlerle gönül coğrafyamızda geniş yer bulmuş isimlerden birisi de hem bir akademisyen hem de bir dava adamı olan Prof. Dr. Turan Yazgan'dır. Kendisi ömrünü Türk dünyası için adanmış, dünyanın neresinde bir Türk evladı varsa onun sevincine ve kederine ortak olmuştur. Turan hocanın en büyük özelliği düşüncelerini uygulamaya geçirmede gösterdiği kararlılık ve ustalıktır. Sovyetler Birliği'nin çözülmesinin hemen ardından bağımsızlıklarına kavuşan Türk topluluklarının bağımsız birer devlet olmalarından sonraki süreçte onlara asla yalnız olmadıklarını hissettirmek için çaba göstermiş, kurmuş olduğu **Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı** (TDAV) bünyesinde yapılan çalışmalarla somutlaşan bu çaba sayesinde Ata Yurttaki soydaşlarımızla kucaklaşmış ve onlara maddî-manevî her anlamda desteklerini esirgememiştir.

Türk Dünyası kavramını belleklere yerleştiren, ona dolu dolu anlamlar katan, kendisi için **Türk Dünyası'nın Korkut Ata'sı, bilgisi, ad koyucusu, yol göstericisi** gibi sıfatlar sarf edilen, bilgeliğini bütün sözlerine ve çalışmalarına, bütün yaptıklarına ve ettiklerine yansıtan Turan hocaya çıktığı yolda rehberlik eden temel düstur İsmail Bey Gaspıralı'nın **dilde, fikirde, işte birlik** sözüdür. Bununla bağlantılı olarak Türk dünyasının geleceğiyle ilgili hocanın gerçekçi bir şekilde takip ettiği yaklaşım ise; Türk milletine Cenab-ı Allah'ın bahşettiği yeraltı ve yerüstü, maddi ve manevi bütün zenginliklerin batının kirlî ellerinden uzak tutularak, bu zenginliklere yine ve sadece Türk milleti tarafından hükmedilmesi fikri üzerinden anlam bulmuştur. Bunu başarabilmenin yegâne yolu öncelikle kültürel birliği sağlamaktan, Türk topluluklarının birbirlerine yaklaşmasından ve kaynaşmasından geçmektedir. İşte Turan hocanın farkı tam da burada ortaya çıkmış; Turan Hoca, söz konusu yaklaşmanın ve kaynaşmanın tesis edilebilmesi yönünde çok net ve somut adımlar atarak, sadece bir düşünce adamı değil, bir uygulama adamı olduğunu da yaşamının her döneminde göstermiştir.

Doğumu ve Çocukluk Yılları

Turan Yazgan TRT Avaz kanalına verdiği bir röportajda doğumu ve çocukluk yılları ile ilgili şu ifadeleri kullanmıştır; “Ben Isparta’nın Eğirdir ilçesinin merkezindenim. Orada bir manifaturacı ailenin çocuğu olarak yaşadım. Babam bir manifaturacı. 6-7 metre karelik küçük bir dükkânda geçimini sağlamaya çalışan hakiki bir Türk evladıydı. İdraki çok yüksek ve idrakinin yanında yüksek ileri görüşlü fakat okuma yazması yok. Bu çok önemli bir noktadır. Tabii o dükkânın dışında para kazanma mecburiyeti olduğu için zaman zaman pazarlara da gider. Isparta pazarı, Burdur pazarı, Dinar pazarı. Esnaf olarak sergi açar oralarda. Bu çok çetin bir iştir. Satacağı eşyaları ihtiva eden manifatura balyaları kamyonla yüklenir. Balyaların üstüne de, pazara gidecek manifaturacılar ve esnaf biner. Kamyonun üstü açıktır. Yol topraktır, asfalt değil. Eğirdir Isparta arası, Burdur arası, Dinar arası, o toz toprak içinde gider, orada sergiyi açar, sonra toplar, Allah ne veriyse kazanır gelir ve böylece bizlerin yani çoluk çocuğunun rızkını sağlar. Biz beş kardeşiz. Aslında on kardeşmişiz. Ama beşi Allah’ın rahmetine kavuşmuş. Ben doğum tarihi belli olmayan bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıyım. Tabii nüfus kâğıdında var, ama o abimin askerlik durumuna göre hesaplanmış bir kayıt. Nüfus cüzdanımda yazılı olan ama gerçek doğum günümle hiç alakası olmayan 1938, 20 Ocağında bir hamamda doğmuşum. Kış günüymüş. Dışarıda kar varmış. Doğumumla ilgili bilinen tek şey bu.” (Aydemir, 2013: 28-29).

Görüldüğü üzere Turan hocanın doğduğu ve çocukluk çağını yaşadığı ortam ve şartlar esasen tipik Anadolu insanının hayatından bir kesittir ve buna benzer pek çok hayat yaşanmıştır Anadolu’nun bağrında. Tarihe adı altın harflerle kazınmış münevverlerimiz pek çoğu da Anadolu’nun bağrından kopup gelmiş, çocukluk ve gençlik yıllarında her türlü sıkıntıyı görmüş ve tüm bunların arasında okumak için gayret göstermiş insanlar olmuşlardır. Turan hoca, acılarla, sıkıntılarla, yoksulluklarla yoğrulmuş bir hayatın düşünmeye, var olan sıkıntılardan nasıl çıkılabileceğinin yollarını aramak için tefekküre sevk ettiği nadide insanlardandır. Elbette bu tefekkürün hacmi hocanın sadece kendisiyle ve ailesiyle sınırlı olmamış, Türk milletinin dertlerine teşmil etmiş, dolayısıyla o, milletinin fakat sadece Anadolu coğrafyasındakilerin değil, bütün Türk coğrafyasındakilerin dertleriyle dertlenir hale gelmiştir.

Turan Yazgan, ilkokulu Isparta’nın Eğirdir ilçesinde, ortaokul birinci sınıfı da Ankara’da okumuştur. Daha sonra Eğirdir’e dönen Turan hoca babasının ağabeylerine verdiği talimat ile İstanbul’a gidecek ve ortaokulun geri kalan kısmını orada *Vefa Lisesi*’nin ortaokul bölümünde birincilik ile tamamlayacaktır. Bu dönemde ağabeylerinin onu okutmak için işportacılık yapmasından rahatsız olan Turan Yazgan devlet parasız yatılı imtihanlarına girmiş ve birinci olmuştur. Dönemin en kaliteli ve başarılı liselerinden *Kastamonu Lisesi*’ndeki öğrencilik yıllarında çok atak ve cevval bir öğrenci olan Turan hoca sol görüşlü olduğunu bildiği edebiyat öğretmeni ile yavaştan bir fikir çatışmasına girmeye başlamıştır. Kütüphane koluna seçildiğinde para toplayarak kütüphaneye aldığı *Bozkurtların Ölümü* ve *Bozkurtların Dirilişi* kitapları edebiyat öğretmeniyle aralarındaki fikir

çatışmasını farklı bir boyuta taşımıştır (Uluant, 2013:54-55). Bu kitaplar hocanın Türk milletine duyduğu sevgi ve muhabbeti tam ortasına koyduğu düşünce dünyası hakkında da bir takım ipuçları vermektedir.

27 Şubat 1952 tarihinde Kastamonu Lisesi'nde okurken arkadaşı Yılmaz Eraslan ile bir haritanın önünde parmağıyla Türkistan bölgesini işaret ederek çektiği fotoğraf ve arkasına yazdığı ifadeler hocanın o dönemde içinde kopan ve sonraki yıllarda uygulamaya taşımak yönünde çaba sarf edeceği fırtınaları anlamak açısından son derece önemlidir. Şöyle diyordu Turan hoca:

“İşte tam buraya gideceğiz. Atalarımızın ülkesine. Burası bizim ana vatanımız. Ötüken burası. [...] Bu cennet ülke yine Türk'ün olacak. Bizim olacak Turan,[...] Benim cennet vatanım. Tekrar bizlere, bizim sana kavuşacağımız günler uzak değil. Yine Altay'da bahar olacak, mor menekşe yine açacak, Kürşat'lar Ötüken ormanında avlanacak, yüce kağan şölenler verecek. Çin surları Türk'ün erkek naralarıyla titreyecek.” (Çeri, 2016)

Üniversite Yılları ve Sonrası, Çalışma Hayatı

Kastamonu Lisesi'nden 1955 yılında yine birincilik ile mezun olan Turan Yazgan mutlak surette makine mühendisi olmak istemiş, o dönemde üniversiteler kendi sınavlarını yaptıklarından İstanbul Teknik Üniversitesi'ne kaydını yaptırmıştı. Sınav günü beklenmedik şekilde babasını kaybeden Turan hoca iş aramaya başlamış ve bir inşaat firmasının muhasebe kısmında iş bulmuştur. Bir süre sonra bir arkadaşının kendisini İstanbul Üniversitesi'nin İktisat bölümüne kaydettirmesi üzerine iktisatçı olmuş, bu olayı Allah'ın bir takdiri olarak nitelendirmiştir. 1966'da İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde asistan olarak göreve başlamış ve zaman içinde profesörlük derecesine kadar yükselmiştir. Alanı sosyal güvenlik olmasına rağmen siyasetle de ilgilenen Turan hoca *Kutyay* adında bir yayıncılık şirketi kurmuş ve daha sonra *Her Gün* gazetesinin dörtte birlik hissesini alarak Necip Fazıl Kısakürek ve Osman Yüksel Serdengeçti gibi dönemin önemli isimlerini gazetede yazmaya ikna etmiştir. 1977-78 yıllarında Güneydoğu Anadolu Bölgesi planının genel koordinatörlük görevine getirilmiş, 7 ciltlik ve yaklaşık olarak 5000 sayfalık dönemin ilk ve en kapsamlı bölge planını hazırlamıştır (Dailymotion, 2018).

Başarılı bir akademisyen olarak sonraki yıllarda ülkeye önemli hizmetler sunacak olan pek çok akademisyen ve devlet adamının yetişmesinde de emeği olan Turan Yazgan, üniversitedeki görevlerinin yanı sıra 1980 yılında kurduğu TDAV vasıtasıyla yürüttüğü çalışmaları ölümüne değin bir an bile bırakmamış, ömrünün son yıllarında yaşadığı rahatsızlık bile söz konusu çalışmalara engel teşkil etmemiştir. Yüreği Türklük ve Türk dünyası sevdasıyla atan Turan hoca, 22 Kasım 2012'de, geriye çok önemli eserler ve somut işler bırakarak bu dünyaya veda etmiştir.

Türk Birliği'ne Açılan Kapı: Eğitim

Bir akademisyen olması münasebetiyle Türkiye’deki eğitim sistemi ile çok yakından ilgilenen Turan hoca eğitim sistemimize de milli bir bakış açısıyla yaklaşmış, düşünce sistematığında eğitim meselesini de çok güzel bir yere oturtmuş ve milli duygulara sahip bir Türk gencinin yetişmesinin yolunun en başta eğitimden geçtiğini belirtmiştir.

Türkiye’deki eğitim sisteminde tespit ettiği hataları üç ana başlık altında toplayan hoca, ilk hata olarak hükümetlerin sosyal taleple ekonominin insan gücü talebi arasında bir tercih yapması gerektiğinde daima sosyal talebi karşılamayı tercih etmesi olarak görmektedir. Sosyal talep çok yüksektir çünkü: a) Herkes tahsil yapmak istemektedir. b) Aileler ne pahasına olursa olsun çocuklarını okutmak istemektedirler. c) Mesleklerin en yüksek mertebesinde başlamayı sağlayacak tahsil talep edilmektedir. Bu noktada Turan hoca ekonomimizin herkese yüksek seviyede tahsil verme imkânı olmadığını düşünmektedir. Her ne pahasına olursa olsun okutmak için önce kaliteden sonra ekonomimizin ihtiyaçlarından vazgeçip ucuz eğitime kayılması gerektiğini söylemiş, insan gücü ihtiyaçlarımızın da alt ve orta kademedeki yoğunlaştığı halde sürekli üst kademeye insan yetiştirdiğimizi, misal olarak teknisyen ihtiyacı varken mühendis çıkartma eğiliminde olduğumuzu ifade etmiştir. Yapılan bu hatanın ekonomimize çok ciddi mali yükler getirdiğini belirten Turan hoca ayrıca doktorun, mühendisin teknisyen olarak istihdam edilmesinin birtakım sosyal zararlar da meydana getirdiğini düşünmektedir. Bir eğitim planlaması yapılırken mevcut insan gücü ihtiyaçlarının mutlak surette dikkate alınması gerektiğini ifade eden Turan hoca aksi takdirde siyasilerin salt sosyal talebi karşılayacak şekilde bir eğitim planı hazırlamasının, kalitenin düşmesine ve gerekli insan gücü açıklarının ekonomiyi baltalamasına engel olamayacağını da vurgulamıştır. İkinci hata olarak eğitimde çocuk sayısını suçlu gibi görmemiz olarak belirten Turan hoca eğitimin maliyetini artırıyor diye doğmuş çocukların düşman gibi muamele görmemesi gerektiğini söyler. Özellikle büyük şehirlerde temel eğitimdeki büyük yığılmaların sebebi nüfus artışı değil göçlerdir. Bu hususla alakalı tedbir almamak bir hatadır ve bu hata temel eğitimde ciddi anlamda eşitsizliğe yol açmaktadır. Çünkü köylerde 8-10 kişilik sınıflar olurken şehirlerde 40-50 kişilik sınıflar olmaktadır ve bu durum köy ile şehir arasında aşırı maliyet farkı olmasına sebeptir. Üçüncü hata ise metod hatasıdır (Yazgan, 1997a: 2).

Asıl hatanın da bu sonucuda olduğunu düşünen Turan hoca; nerelerde, neyin ne kadar öğretileceğinden ziyade nasıl öğretileceği hususunda çok büyük bir hatamız olduğu ve bu hatadan şimdilik dönebilmenin güç olduğunu belirtmektedir. O, bu hatayı şu şekilde ifade eder:

“Bütün okullarımızda bilgi esas alınmıştır. Öğretmenler bilgi vermekle yükümlü kişiler, öğrenciler ise bu bilgilerden sınavda istenilen kadarını kafasına kaydettiğini ispat etmekle yükümlü kişilerdir. Hal böyle olunca:

- a) *Öğretmenler gereksizdir. Çünkü kaliteli ve iyi şekilde eğitim verecek öğretmenlerin yetiştirilmesi imkânsızdır. Öğretmen yerine bir artist bile şu anki şekliyle eğitim verebilir. Öğretmenleri sadece bilgi veren bir araç haline getiren bu sistem içerisinde okul binaları,*

sıralar, unvanlar, ısıtma vb. birçok şey gereksizdir. Eğer öğretmenler sadece bilgi veriyor, öğrenci ile öğretmen birbirini tanımıyor ve hatta öğrenci soru bile sormuyorsa televizyondan ya da radyodan eğitim vermek hem daha ucuz hem daha akla uygun bir seçenektir.

- b) *Okullar da gereksizdir. Bilgi verme işini aletlere yükleyince okulun bir özelliği kalmayacak hem de bu masraftan kurtulmuş olunacaktır.*
- c) *İnsan beyninin yaratıcı kısmı askıya alınmıştır. İnsan beyni sadece kayıt yapabilen bir ses kaydedici gibi düşünülmüş daha sonra sınav zamanı kaydettiği sesleri hatırlaması istenir hale gelmiştir. Halbuki insan beyni akla hayale sığmayan derecede yaratıcı bir organdır ve teknolojik tüm aletleri yapma fikri o beynin yaratıcılığından çıkmıştır. Sonuç olarak okullar sadece bilgi verme yerleri, öğretmenler sadece bilgi veren kimseler, öğrenciler de sadece bilgiyi kaydeden hafızalar olmaktan çıkarılmadığı müddetçe eğitim için yapılan harcamalar israftır. Bilgili değil düşünen sorgulayan insana ihtiyaç vardır.” (Yazgan, 1997b: 2)*

Türk Dünyası'na Yönelik Eğitimde Takip Edilecek İlkeler

Türk dünyasında lise ve üniversite düzeyinde okullar açık eğitim faaliyetlerinde bulunan Turan hoca bu eğitimle alakalı olarak ciddi ilkeler ortaya koymuştur. Taviz verilmemesi gerektiğini düşündüğü bu ilkeler şunlardır:

- “1) Kayıtsız şartsız Türkiye Türkçesi ile eğitim yapılmalıdır.*
- 2) Verilen eğitimin amacı Türk halkları arasında dilde, fikirde, işte birliği sağlamak olmalıdır.*
- 3) Verilen eğitim kayıtsız şartsız parasız olmalıdır. Ayrıca bu eğitim aracı kılınarak Türkiye içinde para toplamak kesinlikle yanlıştır.*
- 4) Verilen eğitimin üzerinden şu veya bu şekilde para kazanmak yanlıştır. Eğitim kurumları eğitim dışında para kazanma yolları arayanların aracı olmamalıdır.*
- 5) Eğitim verilen ülkenin insan gücü ihtiyacı dışında bir alanda eğitim öğretim yapmak yanlıştır. Bu alanlar genel olarak Türk dili, ilahiyat ve işletmeciliktir. Bunun haricindeki alanlarda eğitim yapmak tereciye tere satmak kabilinden olacaktır.*
- 6) Verilecek eğitim esnasında asgari maliyetle eğitim vermenin yolları aranmalı mesela yatırım harcamaları sıfır olmalı, cari harcamalar ideal ölçüleri aşmamalı, yerel hükümetlerin okulları bizim şartlarımıza uyarlanarak eğitim verebilir hale getirilmelidir.*
- 7) Verilen eğitim hangi düzeyde olursa olsun Türkiye'deki sisteme paralel olmalı, yerel kanunlara hiçbir aykırılık taşımamalıdır.” (Yazgan, 1998: 2)*

Alfabe ve Dil Birliği Meselesi

Neredeyse bir asır öncesine kadar uzanan **dilde, fikirde, işte birlik** idealinin gerçekleşmesi için atılacak ilk adımın Türk dünyasını çekip çevirecek, kuşatacak ve bütünleştirecek ortak dilden geçmekte olduğunun farkında olan Turan hocaya göre dönem dönem değişik güçlerin etkisi altında kalmış Türk topluluklarının her birinin ayrı ayrı alfabeler kullanmaları, onların birbirlerini okuma ve anlamalarına engel olmuştur. Tüm bunların kasıtlı olarak yapıldığına inanan Turan hocanın, bu konuda hangi ilkeleri benimsemiş olduğu, değişik zamanlarda dile getirmiş olduğu ve bir kısmı aşağıda yer alan fikirlerden oluşan seçkiye bakıldığında net olarak anlaşılabilir. O'na göre:

- “1) Bir dilin iki alfabesi olmaz. Şu an Türkçenin toplamda 38 alfabesi bulunmaktadır.*
- 2) Alfabe bir ilim işi değildir. O nedenle ilim adamları istedikleri kadar harf ve sembol kullanabilir ama alfabe işi bu şekilde olmaz.*
- 3) Alfabe siyasi bir iştir. Milletlerin birer medeniyet oluşturmalarını sağlar.*
- 4) Alfabe teknik bir iştir. Basit anlaşılır ve kolay öğrenilebilir olmalıdır.*

5) Alfabe iktisadi bir iştir. Değiştirmeye kalkmak ciddi maliyetler doğurabilir, o nedenle bir defada kesin bir şekilde halledilmelidir. Bu sağlanabilirse Türk dünyasının neresinde olursa olsun basılan bir kitap İstanbul'da da okunabilir olacağından fazla sayıda basılıp sürümden maliyet düşürülebilir. Böylelikle birim maliyet çok düşük seviyelere iner.

6) Türkiye Türkçesi tüm bu ilkelere uygun bir şekilde Türk boylarının bazılarının görüşleri alınarak hazırlanmıştır.

7) Buna rağmen eğer bazı eksik seslerin olduğu düşünülürse bu sorun da yeni harfler ekleyerek değil mevcut harflerden uygun olanların altına ya da üstüne çizgiler koyularak aşılabılır." (Yazgan, 2008a: 2)

"Bugün Türk cumhuriyetlerini yöneten idarecilerimiz eğer ki altından heykellerinin yapılmasını istiyorlar ise yapacakları şey alfabe birliğini sağlamaktır. Bu hedefin gerçekleşmesi için tabii okullar açılmalı, Türkçe oralara götürülmeli ve hiç değilse yazı dilinde birleşme gerçekleştirilmelidir." (Yazgan, 2012: 2)

"Herkes çok iyi bir şekilde bilir ki, tarihte top ve tüfek ile ortadan kalkmış bir millet yoktur. Ancak dilini kaybederek tarihin mezarlığına hapsedilmiş birçok millet vardır. Bu nedenle Türk milletinin aydınları ve idarecileri hangi safta olurlarsa olsunlar cenabı Allah'ın bu millete bahsettiği Türk kimliğinin bütün unsurlarına gönülden ve sadakatle bağlanmada ve tüm bu unsurları koruyup geliştirmede birleşmelidirler." (Yazgan, 2003: 2)

"Uluğ Türkistan'la birlikte 16. Yüzyılda olduğumuz gibi yeniden başı dik, eğilmeyen ve refah içinde yaşayan bir millet olabilmenin yolu Dilde, Fikirde, İşte Birlik ülküsüne kavuşmaktan geçmektedir. En azından Araplar gibi aynı alfabe ile okuyup yazmayı sağlayabilmeliyiz. Bu hedef için gönlünü vermiş akılcı bir şekilde yönlendirmeye hazır on binlerce insanımız mevcuttur yeter ki idarecilerimiz de bu gerçeği görsün ve sömürülmekten, soyulmaktan ve horlanmaktan kurtulmanın yegane yolunun bu tür akılcı bir çözüm olduğunu anlasın" (Yazgan, 2012: 2)

Güçlü Devlet ve Güçlü Birliğin Temel Hareket Noktası: İktisadi Birlik

Bütün ömrünü Türk dünyasının birliği için adanmış olan Turan Yazgan hocayı emsallerinden ayıran nokta birlik olma anlayışındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır. O siyasi bir birlikten ziyade daha çok **işte birlik** ideali ile peşine düştüğü **iktisadi birlik** konusuna odaklanmıştır. Bu sebeple meselelere hayalci değil, gerçekçi bir bakış açısı ve yaklaşımla bakmayı yeğlemiş ve becerebilmiş, onu diğer pek çok düşünce adamından ayıran yönlerinden biri olarak da çözümlerinden hatırı sayılır bir kısmını uygulamaya aktarabilmiştir.

Hocanın iktisadi anlamda birlik olma ile ilgili temel düşüncesi, **Türk dünyasına** Allah'ın bahsettiği iktisadi kaynakların, başkalarının tahakkümüne fırsat vermeden yine Türk devletleri tarafından kontrol edilmesi/harekete geçirilmesi şeklindedir. Bu sebeple söz konusu kaynakların bizim kontrol ettiğimiz yollardan geçerek dünya piyasasına cari fiyatlarla satışı sağlanmalıdır. Bu politikanın amacı tüm dünyada yeniden sözü geçen, kendi ayakları üzerinde durup birlik olmanın verdiği güçle başı dik gezebilen bir millet olmak ve huzurlu bir şekilde hayat sürmektir (Yazgan, 2011a: 2). O'na göre dünya üzerindeki bütün savaşların perde arkasında ekonomik amaçlar yatmaktadır. Türkler hiçbir zaman din temelli savaş yapmamış, aksine milletimiz insanların dinleri ile ilgilenmemiş, onların en güvenli şekilde yaşamasına izin vermiştir. Savaşların temel sebebi ekonomiktir (Yazgan, 2011b: 2).

Bir yazısında şöyle der:

“Tarihsel olarak geriye doğru gidip olaylara bir bütünlük içinde bakmaya çalışalım. 20. Yüzyılın başlarında en kıymetli hammadde petrol idi ve tüm dünya gözünü bu hammaddeye dikmişti. Petrolün en bol olduğu coğrafya da Türk coğrafyasıydı. Osmanlının elinde bulunan bu topraklara Trablusgarb Harbi, Balkan Harbi, Cihan Harbi gibi ardı sıra savaşlar açarak petrol dolu bu toprakları elimizden aldılar. Kuzeyden Azerbaycan ve Türkistan coğrafyasının sahip olduğu kaynaklar Sovyetler Birliğinin eline geçti ve Azerbaycan ve Kazakistan'ın petrolü, Türkmenistan'ın gazı, Özbekistan'ın bütün altın ve pamuğu hep oraya aktı. Bütün bu kaynaklarımıza bizler değil bizim yok olmamız için uğraşan devletler el koydu ve vahşice bizleri sömürdü.” (Yazgan, 2008b: 2)

Dört bir koldan, dehşetli bir savaşın içinde olduğumuzun idrakine varmak Turan hocanın en çok dikkat çektiği konuların başında gelir. Bu sebeple o, çocuklara Türk olduklarını hatırlatmanın, bunun için vesileler kılmanın ve onları içine kapıldıkları sömürülmenin vermiş olduğu aşağılık duygusundan kurtarmanın ne kadar gerekli olduğuna vurgu yapar durur (Yazgan, 2009: 2). Bu yaklaşımın temelinde de bağımsızlık ve vatan sevgisi temalarının olduğu görülmektedir. Turan hocanın bu fikirleri, Müslüman Türk coğrafyasının sıkıntılardan, buhranlardan, acılardan sıyrılması ve kendine gelebilmesi için bir anahtar niteliği taşımaktadır. Türk coğrafyasının, Türk dünyasının güçlenmesinin bütün İslâm coğrafyası için su götürmez bir önem taşıdığı da rahatlıkla söylenebilir.

Turan Yazgan'ın Devlet Adamlığı ve Milli Devlet Anlayışı

Bir insan ile ilgili **Türk Dünyasının Aksakallısı** ya da **Türk Dünyasının Dede Korkutu** gibi ifadelerin kullanılması hiç kuşkusuz o insanı emsallerinden ayıran birtakım farklı özelliklerinin olması ile ilgilidir. Çünkü kullanılan ifadeler Türk Milleti için çok derin anlamları olan ve herkesin kaldırmayacağı tarzda ifadeler değildir. Peki Turan Yazgan ne yapmıştır da bu unvanlara layık olabilmeyi başarmıştır? İşte bu sorunun cevabı Turan hocanın ömrü boyunca bıkmadan usanmadan dile getirdiği fikirleri arasında gizlidir. O hiçbir zaman meselelere günlük siyasi ortam diliyle ya da menfaatlerini gözetererek yaklaşmamış devletin ve milletin bekası için ne söylenmesi gerekiyorsa onu söylemiş ve savunmuştur.

Milli devlet olma yolunda nelere dikkat edilmesi gerektiğine dair görüşlerini, tıpkı siyasetnamelerde ki adalet dairesine benzer bir modelle sistemleştiren Turan Yazgan, halkın selamete kavuşması için ordunun ve adaletin güçlü olması gerektiğini söylemiş, aksi takdirde ülkede istiklal, hürriyet, huzur, refah bulunmayacağını ve hatta devletin bile olamayacağını ifade etmiştir. Devletin olmadığı yerde milletin de olamayacağını bilen Turan hoca, devletin bu hizmetleri hızlı bir şekilde yerine getirmesinin milleti de geliştireceğini bilmektedir. Millet demek milli kültür demektir ve milli kültüre sırt çeviren devletlerin var olma gerekçelerini yitireceğini bildiği için milli maneviyatın da yükseltilmesi gerektiğini düşünür. Çünkü milli maneviyat milleti yücelten bir unsurdur ve yüce milletler de yüce devletlere yakışır. Hal böyle iken ilk olarak ordunun ve adaletin hem maddi hem de manevi anlamda güçlendirilip milli kültüre sarılınması ve milli maneviyatın yükseltilmesi durumunda hayali kurulan milli devlete kavuşulabileceğini söylemiştir (Yazgan, 2005a: 2). Milli devleti

gerçekleştirmenin güçlüklerini de bilen Turan Yazgan, birtakım tavsiyelerle konunun sağlam temellere oturmasını sağlamıştır.

Milli devleti oluşturma yolunda devlet güçlerinin çok dikkatli olmaları gerekmektedir. Öncelikle millete saygı duymalı, onun değerlerine ve karakteristik özelliklerine uygun faaliyetler yapmalıdır. Aksi takdirde devlet ve millet karşı karşıya gelir ve bu durum da milli devlet olma yolunda ciddi hasarlara yol açar. Sözün özü, devlet millet içindir. Gücünü millete olan saygısından ve adaletten alır. Her şey milletle beraber ve millet için yapılmalıdır (Yazgan, 2005b: 2).

Devlet adamlığı duruşunu her şart ve ortamda belli eden Turan Yazgan hoca devlete dair en ufak bir saygısızlığa tahammül göstermemiştir. İktisadi birtakım sebeplerle devleti küçültme fikirleri adı altında devleti küçük düşürücü tavırlar içine giren kişiler ve bunların sözcüsü konumundaki aydınlara sert bir şekilde eleştiri oklarını yönelten Turan hocaya göre devleti küçültmek ile devleti küçük düşürmeye çalışmak birbirinden farklı şeylerdir. Maalesef Türkiye’de devleti küçük düşürmeye çalışmak popüler bir akım haline gelmiştir. Ancak asıl bu tarz söylemlerde bulunan insanları küçük düşürmek gerekmektedir (Yazgan, 2000a: 2). Çünkü Turan hoca bilmektedir ki devlet zayıf bırakılır ve küçük düşürülmeye devam ederse içte ve dışta ülkemize yönelik dış bileyenlere, türlü türlü haince ve düşmanca iş yapanlara karşı fırsat verilmiş olunacaktır. Bu bakış açısı Türk tarihinde var olan **Devlet-i ebed müddet** anlayışının bir tezahürüdür. Kişiler gelip geçer fakat devlet daima var olmaya devam edecektir. Bu tutum ve davranış da bizlere Turan Yazgan’ın devlet adamı kimliği ve devlete olan bakış açısını çok net bir şekilde göstermektedir.

Devlet geleneğimiz içinde her zaman sosyal devlet anlayışından birtakım izler bulunduğunun idrakinde olan Turan hoca, bu konu ile ilgili olarak tarihi şahsiyetlerden atıflarda bulunmuştur. Bilge Kağan ve Atatürk’ü Türklerin iki ulu başbuğu olduğu ve bu iki ulu başbuğun sadece Türk kültürüne dayanılması gerektiğini, aksi takdirde yok olmaya mahkûm olunacağına yönelik hatırlatmalarda bulunduğu, yine bu iki ulu başbuğun sosyal devlet anlayışına bağlı olarak açları doyurup, çıplakları giydirdiğine ve kadim bir devlet geleneği üzerine devletlerini inşa ettiklerine dikkat çekmiştir (Yazgan, 2000b: 2).

Türk Birliği ve Türk Milliyetçiliği Üzerine

Turan Yazgan hoca, daha önce de ifade edildiği gibi ömrünü **Türk Dünyasına** ve **Türk Birliği** düşüncesine adanmış bir dava adamıydı. Pek çok kimsenin daha Türk coğrafyasındaki soydaşlarımızdan haberi yokken, onları düşünmüş, onların dertleriyle dertlenmiş ve onların her anlamda bağımsızlığa ve milli şüura sahip olmaları için mücadele vermiştir.

Hocaya göre Türk birliği düşüncesi asrın başından beri var olan ve Türk aydınları içinde akli başında olup milli hassasiyetlere sahip olanları tarafından görülmüş tek çıkış yoludur. Bu düşünce bir miras olarak önce fikir babası olan Gaspıralı İsmail Bey den Ziya Gökalp’e, ardından da Mustafa

Kemal Atatürk'e bırakılmış ve onlardan da bize bir vasiyet olarak intikal etmiştir. Sovyetlerin çözülmesinden sonra Türk birliği düşüncesine yönelik birçok fırsat doğmakla birlikte bu fırsatlar yeterince değerlendirilememiştir. Fakat bu Türk milletini umutsuzluğa sevk etmemelidir, çünkü Türk dünyasının her yerinde dilde, fikirde, işte birlik düşüncesine sahip binlerce genç bulunmaktadır. Bu durum emperyalist ülkelere büyük bir korku vermektedir. Korkunun sebebi Türklerin bir araya gelmeleri halinde esasen onlardan bir şekilde alınmış, ele geçirilmiş kaynakların yitirilmesi, gerçek sahiplerine kaptırılması ile ilgilidir. Bu korku onları her türlü katliamı, gaddarlığı yapmaya zorlamaktadır. Tüm bu durumlara maruz kalan bir milletin çocuklarının elbette ki birlik olmaktan başka çareleri yoktur (Yazgan, 2006: 2). Çünkü tarih dini ve ırki sebeplerle batının Türk düşmanlığını her fırsatta aşikâr ettiği sayfalarla doludur. Bu düşmanlığın altında aşığılık duygusunun yattığı da bir başka gerçektir. Şimdi tarih Türk milletine yeni bir fırsat daha sunmaktadır. Eğer Sovyetler çözüldükten sonra ele geçen fırsatın kaçırılmasından sonra gerekli dersler alınmış ve bu sefer bu fırsat iyi değerlendirilebilirse tarih sahnesinde yeniden eski ihtişamlı günlere dönülmemesi için hiçbir sebep kalmaz. Şu an karşımıza çıkan fırsat Allah'ın Türk coğrafyasına bahşettiği kritik iktisadi kaynakların Türkler tarafından Türkler için ve Türklere göre kullanılması ihtimalidir. Bu ihtimal Türkler üzerinde her türlü oyunun oynanmasına yol açmakta ve batıyı kıskançlıktan yakıp kavurmaktadır (Yazgan, 2001: 2).

Bu fırsatın lâıykıyla değerlendirilebilmesi için millet olarak milli bir şura sahip olunması gerekmektedir. Bu şura sahip olmanın yolu, **Türk Milliyetçiliği** düşüncesinin toplumun her ferdine aşılması ile mümkündür. Eğer bir Türk çocuğu Türk olduğunu bilmezse, Türk coğrafyasında kesilen ve açlığa mahkûm edilen milyonlarca soydaşının acısını nasıl hissedecektir? Düşmanını nasıl tanıyacak ve bunun hesabını nasıl soracaktır? O nedenle Milliyetçilik sadece bir his değil aynı zamanda aklın bir gereği, akılcı bir felsefe ve akla dayalı bir düşünüş şeklidir. Nasıl bir baba kendi oğlunu, kendi torununu yani kendi soyunu seviyorsa bir millete mensup insanlar da öncelikle kendi soyunu tanımalı ve sevmelidir. Cenabı Allah da kendi soylarını tanısinlar ve sevsinler diye Arabı Arap, Türkü Türk yaratmıştır. Burada en önemli vazife çocuklara başta eğitim öğretim olmak üzere her alanda kendi soylarını tanıttacak ve sevdirecek faaliyetler sunabilmektir. Çünkü geleceği oluşturacak olan çocukların ve yetişkinlerin Türk Milliyetçiliğine ihtiyacı bulunmaktadır (Yazgan, 2004: 2).

Turan hoca, Türk milletini her zaman kıymetli ve sağlam bir halıya benzetmiştir. Bu halı rengârenk iplerden dokunmuş, birbirlerine çözülmez düğümlerle bağlanmıştır ve asla bir mozaik değildir (Aydemir, 2013: 171). Küresel sermayenin elbette ki kendi menfaatlerini en üst seviyeye çıkarma peşinde olduğu bir gerçektir. Bunu yapabilmeyen yolu ise milleti kavimlere ayırıp küçük lokmalara bölmek ve daha kolay yutulur hale getirmektir. Etnik unsurlar icat etmek, mezhepleri öne çıkarmak ve alt kimlik-üst kimlik tartışmaları bu amaca hizmet etmektedir. Yukarıda da ifade edildiği

gibi Türk milleti bir halı gibidir ve bu halının içinde farklı desenler mevcuttur (Yazgan, 2005c: 2). Bir insanın kimliğini değiştirmek nasıl o insanı öldürmek demek ise, bir milletin adını değiştirmeye kalkmak da o milleti öldürmek demektir. Türk olmakla övünmek hiç kimseyi rahatsız edemez. Dini terk etmeksizin milli unsurlarımızın ayrılmaz bir parçası haline getirmek ve bölücülük yapanlara asla fırsat vermemek gerekmektedir. Kaldı ki kuvvetli milli duyguların varlığı ve bu duyguların yüceltilmesi kalkınmanın da esas motorudur. Yine hocaya göre Çanakkale Savaşı'nda topyekûn okullarını bırakıp cepheye giden tıbbiyeliler başta olmak üzere öğrenciler, 250 kiloluk mermiyi Ya Allah! Deyip topun ağzına süren Mehmetçikler, vatan için ömrünü hiçe sayan bütün evlatlarımız milliyetçilik duygularının onlara kazandırdığı manevi güçle hareket etmişlerdir (Aydemir, 2013: 138-140). Dolayısıyla **Türk Milliyetçiliği**, maneviyat gücünün ortaya çıkmasında rol oynayan en temel yapıtaşlarından biridir.

Sonuç

Türkdoğan'ın (2013: 433) ifadesiyle Gökalp'tan 1980'lere kadar uzanan ve **Turan** fikrine yönelen Türkçülük akımları bitmeyen sağ-sol çatışmaları içerisinde ömrünü tamamlamaya çalışmıştır. Fakat Turan Yazgan, bu gidişe akılcı ve metodolojik yaklaşımlarla farklı bir boyut kazandırmıştır. Bu nedenle Turan hocanın düşünce sistemi tekliğini korumaktadır. Onun yaklaşımıyla Türkçülük saf bir kan, üstün bir ırk ve fetiş unsuru değildir. Nitekim hoca bu hususu hemen hemen her konuşmasında ve yazısında vurgulamıştır.

Bir kimsenin içinde yaşadığı vatani, mensubu olduğu milleti sevmesi ve yüceltmesi çok değerli bir duygu durumudur. Kişinin bunun için yaşaması ve çalışması, milletin çıkarlarını savunması, ülkesinin birliği ve dirliğini istemesinden daha doğal ve daha sağlıklı ne olabilir? **Türk Milliyetçiliğinin** özü vatan ve millet sevgisi, mayası da maneviyattır. Hattâ bu sevgi dünyanın her tarafındaki düşkünleri, mazlumları *-hangi dinden ve milletten olurlarsa olsunlar-* kucaklayacak kadar da geniştir. Bunun bir sonucu olarak tarihin her döneminde, geçmişte ve günümüzde Türk milleti zulüm altında olanlara kapılarını sonuna kadar açmış ve onları kollamıştır.

Turan Yazgan milletin sevdalısıdır. Bu sevda sadece Türkiye Cumhuriyeti devletinin sınırları içinde yaşayanları değil, dünyadaki bütün Türkleri kuşatmaktadır. Avrupa'dan Çin'e, hattâ Amerika kıtasına kadar dünya üzerinde yaşayan, tarihsel süreç içerisinde değişik politikalarla ve oyunlarla dilleri ve isimleri farklılaştırılarak farklı milletlermiş gibi gösterilen/görünen fakat aynı ırmağa akan kollar gibi Türklük zemininde birleşen boylara, topluluklara hoca her zaman ilgi göstermiş, onların dertleriyle dertlenmiştir. Turan Yazgan'ın bu ilgisi romantik çizgiden ziyade akılcı/gerçekçi bir zeminde şekillenmiş, kararlılıkla yoğrulmuş ve hatırı sayılır ölçüde uygula(n)ma imkânı bulmuştur. Buradaki temel düstur, yinelemek gerekir ki **dilde, fikirde, işte birlik**dir.

KAYNAKÇA

Aydemir, M. (2013). *Turan Yazgan "Fikirleri- Eserleri"*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.

Çeri, M. (Yöneten) (2016). *Uluğ Beyler Turan Yazgan Belgeseli*. <http://www.dailymotion.com/video/x19mj2c> adresinden erişildi. (Erişim Tarihi: 11.04.2018)

Türkdoğan, O. (2013). Yakın Kültür Tarihimizin Büyük Toplumsal Aktörü: Prof.Dr. Turan Yazgan. M. Aydemir. *Turan Yazgan "Fikirleri- Eserleri"* içinde (s. 433). İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.

Uluant, Z. (2013). Turan Yazganla Bir Röportaj . M. Aydemir. *Turan Yazgan "Fikirleri- Eserleri"* içinde (s. 51-65). İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.

Yazgan, T. (1997a). Bugünden Tarihe Eğitim Meselemiz. *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi* (123), 2.

Yazgan, T. (1997b). Bugünden Tarihe Eğitim Meselemiz. *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi* (124), 2.

Yazgan, T. (1998). Sevgili Okuyucular. *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi* (140), 2.

Yazgan, T. (2000a). Sevgili Okuyucular. *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi* (158), 2.

Yazgan, T. (2000b). Sevgili okuyucular. *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi* (168), 2.

Yazgan, T. (2001). Sevgili Okuyucular. *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi* (170), 2.

Yazgan, T. (2003). Türk Aydınları Birleşiniz. *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi* (201), 2.

Yazgan, T. (2004). Sevgili Okuyucular. *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi* (208), 2.

Yazgan, T. (2005a). Sevgili Okuyucular. *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi* (219), 2.

Yazgan, T. (2005b). Sevgili Okuyucular. *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi* (220), 2.

Yazgan, T. (2005c). Sevgili Okuyucular. *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi* (228), 2.

Yazgan, T. (2006). Sevgili Okuyucular. *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi* (235), 2.

Yazgan, T. (2008a). Sevgili Okuyucular. *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi* (253), 2.

Yazgan, T. (2008b). Sevgili Okuyucular. *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi* (256), 2.

Yazgan, T. (2009). Sevgili Okuyucular. *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi* (269), 2.

Yazgan, T. (2011a). Ayın Yorumu. *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi* (293), 2.

Yazgan, T. (2011b). Cavad Han. *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi* (290), 2.

Yazgan, T. (2012a). Türksoy Ödülü Münasebetiyle. *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi* (302), 2.

Yazgan, T. (2012b). Uluğ Türkistan. *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi* (304), 2.

